

РЕЦЕНЗИЯ

за

заемане на академична длъжност „ПРОФЕСОР“

на

Катерина Атанасова Илкова

от

проф. д-р Емилия Ангелова – Петкова

Доц. Д-р Катерина Атанасова Илкова е един от най-активните педагози в катедрата по „Сценична реч“ при НАТФИЗ „Кр. Сарафов“. Тя е от тези педагози, които поддържат органична връзка между учебния процес в НАТФИЗ и професионалния куклен театър в България. Освен като педагог по слово, тя се изявява и като актриса, режисьор, изследовател, организатор...

Може би стечения на обстоятелствата са определили нейния творчески път, нейната страст към това изкуство, тъй като е израснала и се е оформила като творец, именно в кукления театър. Тя има шанса да расте сред колосите на кукленото театрално изкуство у нас – проф. Атанас Илков и проф. Николина Георгиева, да бъде свидетел на техния творчески път, да попива тяхната неизчерпаема енергия и талант. Това именно отключва интереса ѝ да изследва, систематизира и като резултат да опише техния опит. Но до този „сакрален“ момент, Илкова извървя дългия път в кариерата си на педагог в НАТФИЗ, като преминава всички фази на обучение и квалификация: Завършва АМКТ в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ 1988 г. като получава магистърска степен; 1995 г. е хоноруван асистент по сценична реч; 2009 г. е главен асистент; 2011 – доцент; 2012 г. получава образователна степен „доктор“ с дисертационен труд на тема „ В търсене на естетическото въздействие в кукления театър чрез гласово-говорната характеристика на героите“.

Много респектираща е и творческата биография на доц. Илкова като актриса и режисьор в театъра. Начало на актьорската ѝ кариера са роли в кукления и драматичния театър в Благоевград. От 1991 г. започва активната ѝ дейност като режисьор. Поставяла е в театър ПАН, в Хасково, „Илкова театър – сцена в края на града“, Цариброд – Сърбия, Перм - Румъния и т.н.

Доц. Д-р Катерина Илкова участва в обявената процедура за заемане на академична длъжност „Професор“ с впечатляващи по значимост и по обем материали! От тях може да се направи сериозен извод, че пред нас е един изключително продуктивен и талантлив педагог и творец. Това е една много сериозна кандидатура на личност, посветила цялата си енергия и усилия в овладяването на куклената професия и изграждането си като творец и педагог. Тя просто се е сраснала с това изкуство. Убедителни доказателства за това са резултатите в работата ѝ.

При анализа на нейното творчество откриваме много и съществени приноси, особено в областта на педагогиката за куклен театър и по-конкретно по сценична реч. Например: 1.Тя разработва метода, по който използването на гласово-говорната характеристика при изграждане на сценичен образ да се постави на професионална основа. 2. Осъвременява методиката в упражненията по правоговор, съобразени с проблемите в съвременния български говор. 3. Разработва авторска програма „Подготовка на гласа за характерност“. 4. Предлага авторска програма „Правоговор и словесно действие“ и т.н.

Приносителите ѝ в кукления театър като режисьор са също впечатляващи. Редица постановки носят на авторката награди у нас и в чужбина. Награда за спектакъла „Приказки от прежда“ – фестивал на камерните спектакли „Московские каникули“, Москва; Международен фестивал на уличните театри, гр.Перм и т.н. многобройни са и участията на Илкова в международни фестивали и форуми като Шарлевил – Мезиер, Будапеща, Оренбург, Москва, Босилеград, Ниш и др.

Доц. Илкова има забележителни постижения като педагог не само в катедрата по сценична реч в НАТФИЗ, тя развива и широка общественно-социална дейност, като участва в редица творчески проекти не само в България, например 1. Работи в сътрудничество със Софийска столична община, като създава „Активно учебно помагало по литература“. 2. Активно участва в дейността на Българския културен център в Будапеща. 3. Създава театър за най-малките. 4. Изработва програма за възпитание чрез изкуство за деца в проблемна среда и др.

Сериозен принос за кукленото изкуство и за популяризирането на българската куклена школа са участията на доц. Илкова в международни симпозиуми, майсторски класове, уъркшоп по актуални проблеми и теми в куклената педагогика.

Тя е основател и художествен ръководител на формация „Илкова театър“, която вече 30 години съществува и има своето сериозно място в културния афиш у нас.

Многобройни са и публикациите на кандидатката по проблеми и перспективи на кукленото изкуство. Голяма част от изследванията ѝ са посветени на сценичното слово, на характерния глас – основно изискване за изграждането на сценичния образ в кукления театър. Това са само част от темите, които занимават авторката, но и те са достатъчни, за да разкрият високия професионализъм на доц. Илкова като педагог по слово!

В конкурса тя участва и с две от книгите, които е издала и които са потвърждение на постоянния ѝ интерес към историята, състоянието и развитието на кукленото изкуство.

Като педагог по сценична реч, тя се интересува преди всичко от „магията“ на кукления театър – проговарянето на куклата, механизмите и техниките, които са необходими за кукления актьор, за да оживи „мъртвата материя“ и да я накара да проговори! Така е озаглавена и една от предложените книги „И ПРОГОВОРИХА“, изд. 2014 г. от ТАРА пубблишинг ООД.

Тази книга е резултат от сериозните и дългогодишни търсения на доц. Илкова в областта на словото в кукления театър, което е съществена част от художественото внушение на целия спектакъл. За нея всеки аспект на словесна изява на актьора е тема!

Илкова търси отговор на въпроси: 1. Защо са „проговорили“ маските, например, в древните ритуали? Проследява историческите моменти в развитието на кукления театър и използването и прилагането на художествената мощ на словото в кукленото изкуство. 2. Сериозно място в книгата тя отделя на възпитателната роля на театъра, особено на говора – за богатата речева култура, за възпитание на естетически вкус, което е част от голямата мисия на съвременния куклен театър. 3. Акцентът в книгата е „проговарянето на куклата“ и необходимостта от ГЛАСОВО-ГОВОРНА ХАРАКТЕРИСТИКА при изграждането на художествен образ. Това изисква специална подготовка и упражнения, които добрият педагог да може да постигне у студента, за „извличане“ от куклата на необходимите говор и глас.

В книгата авторката нееднократно подчертава, че гласово-говорната характеристика не е самоцел! Тя е едно от средствата за художествено внушение на спектакъла (95 стр.). А художествен резултат се постига, когато актьорът се подчинява на известни правила. И в това Илкова вижда мисията на педагога: „в разкриване и намиране на онези тънкости и художествено богатство на словото при естетическия процес на въздействие върху зрителя“. (105 стр.)

Втората книга, която представя за обсъждане е „ТАНДЕМЪТ – как се създаваше първата методика за професионално обучение на куклени актьори“, изд. 2018, „Севън Уейс“.

Това е може би най-сериозното научно изследване, с което доц. Илкова кандидатства по обявената процедура за професор. Тази книга заслужава специално внимание и нейното появяване, според мен, е събитие за куклената школа е нас. Причините за това са много!

Преди всичко, това е едно уникално изследване, което е ценен принос в театралната теория. В книгата авторката по един неповторим начин разкрива пред читателя „раждането“ на една уникална система за обучение на куклени актьори у нас! Ние се запознаваме с методика, изградена стъпка по стъпка от колосите на кукления театър проф. Атанас Илков и проф. Николина Георгиева - методика не привнесена отвън, а резултат от професионалния опит на двамата автори, продиктувана от същността на българската народопсихология и традиции, което я прави неповторима. Тук е и голямата заслуга и неоценим принос на доц. Илкова. Тя успява да събере на едно място всичко, което е писано и разказвано за началото и развитието в обучението на българските куклени актьори. В книгата тя търпеливо проследява всяка стъпка, конфликти, търсения на този забележителен тандем. „Мисълта за професионално обучение, пише авторката, се ражда от практиката. Все повече се усеща нуждата от стройно, систематизирано, теоретично обосновано професионално обучение на куклените актьори“.

Тази книга в никакъв случай не бива да се възприема като история на кукления театър, което е отделна дисциплина и за което заслуга има проф. Д. Синигерска. В случая разглеждаме едно сериозно изследване, един анализ на принципите в изграждане на МЕТОД ЗА ОБУЧЕНИЕ НА КУКЛОВОДИ. И в това е и същността на приноса на Илкова, която успява да събере, подреди и осмисли всички налични „спомени“, „разкази“, „събития“ и „факти“, допринасящи за допълването и НАДГРАЖДАНЕТО на метода.

Друг принос в тази книга, според мен е, че тя оставя финала ѝ отворен. Като че ли книгата, необяснимо защо, остава недовършена, а всъщност, по този начин авторката дава възможност за в бъдеще да бъде дописвана с оглед на промените на новото време, навлизането на новите технологии, които изискват нов подход в обучението, нови тълкувания на досегашните практики... всичко това изисква осъвременяване на методологията, която би могла да се реализира от нови изследователи, базирайки се на досегашните постижения. Не зная дали е случайно или е ход на авторката, но във всички случаи това е много оригинален и перспективен подход. Защото по този начин, именно чрез допълване, в бъдеще, може да се осъществи това „надграждане“ на методиката, което е гаранция за

движение напред, за развитие на системата за обучение не само по актьорско майсторство, но и по техника на говора при кукловодите.

Не трябва да се забравя, че българската куклена школа е призвана да поддържа високо професионално ниво, тъй като тя е призната в цял свят и се нарежда в челната тройка, заедно с школите на Чехия и Русия.

Тази книга е една провокация към всички изследователи и теоретици на кукленото изкуство за изграждане на Обединена история на кукленото образование и кукления театър, като цяло. Това е дълг на поколенията след проф. Илков и проф. Георгиева, които със своето творчество, педагогическа страст и проникновен анализ дадоха самочувствие на българския куклен творец, че принадлежи към едно модерно изкуство и към голямото семейство на куклените актьори в цял свят!

И в този случай, голяма е заслугата на доц. д-р К. Илкова, която чрез книгата си „ТЪНДЕМЪТ“, поставя началото, като документира раждането на методология за обучение на куклени актьори.

В книгата „ТАНДЕМЪТ“ Илкова само загатва една много съществена тема: Темата за синтеза, което според мен е съществен пропуск, тъй като това е основният фактор, който отличава кукления театър от другите изкуства. Освен това именно проф. Илков е творецът, който най-много може да ни каже по този въпрос. „Синтезът, казва той, е основният проблем в кукления театър, защото куклата е сложна амалгама от много изкуства, затова тяхното обединение е сложно и непредсказуемо.“ Искаше ми се на този съществен проблем да бъде отделено повече място в книгата. Може би авторката има някакви съображения или бъдещи планове по този въпрос?

Невъзможно е да се обхванат в една рецензия всички научни, педагогически и творчески изяви и постижения на доц. Илкова. Едно, обаче е неоспоримо – сериозният принос на кандидатката в цялостната дейност на катедрата по Сценична реч при НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, чрез нововъведенията ѝ като педагог и то не само в областта на словото, а за комплексното обучение на кукления актьор.

Убедена съм в качествата на доц. Илкова и смятам, че имаме пълно основание да ѝ гласуваме доверие и да подкрепим кандидатурата ѝ за заемане на академична длъжност „ПРОФЕСОР“ по сценична реч към катедра „Сценична реч“ при НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

Гласувам с ДА.

Рецензент:

проф. д-р Емилия Ангелова – Петкова